Говор првог замјеника високог представника Доналда Хауса на конференцији на тему “Пословање у БиХ”

Даме и господо,

Када смо прије годину дана покренули Булдожер иницијативу жељели смо подржати напоре да се раскину бирократске блокаде у систему.

Још увијек то желимо.

Као што знате циљ Булдожера је био да се елиминише бесмислена бирократија која гуши економски развој у овој земљи. Прва фаза је дала 50 приједлога реформи – привредници су утврдили 50 бирократских препрека на путу ка просперитету које су након детаљног проучавања и демократске расправе стављене на велику гомилу отпада која се састоји од застарјелих закона и прописа. Намјера нам је да ту гомилу отпада учинимо и већом. Јуче су у Сарајеву Булдожер комисије презентовале властима други пакет од 50 реформи. Временом, Булдожер комисије ће радити и на трећем и четвртом пакету. Ово је процес који се може наставити даље и даље.

Али шта је то што га покреће?

Покреће га исто гориво које покреће успјешна предузећа – здраво расуђивање, креативност, самопоуздање и наглашени властити интерес.

Међународна заједница није изумила ово гориво. Босна и Херцеговина има велике резерве овог горива.

Булдожер је тек почео да црпи те резерве.

Зато ће Булдожер наставити да иде напријед, чистећи пред собом све бирократске препреке. То је разлог зашто користимо Булдожер као модел.

Осим тога, то није једини модел или једина метафора. Наш циљ је био да булдожером се склони бесмислене прописе у заборав – а моја сопствена жеља је била више запаљиве природе. Предложио сам ломачу бирократије.

У сваком случају сврха је јасна. А то је да се ријешимо закона и прописа који спречавају БиХ да оствари просперитет. Да бисмо то постигли морамо се ујединити и обезбједити да Булдожер комисија постане механизам који акумулише енергију бх. предузећа и користи је да промијени незадовољавајући али ипак дубоко укоријењен начин на који се раде ствари.

То је нека врста органске револуције која је почела да функционише.

Лецх Wалеса је једном говорио о огромној снази која произилази из – цитирам "оправдане огорчености људи". Ми смо открили "оправдану огорченост" међу подузетницима у овој земљи. Људи који су напорно радили да претворе идеју у посао којим ће помоћи себи, својим породицама, својим радницима и својим заједницама. Људи који су имали храброст и поуздање да уложе све своје напоре и сва финансијска средства којим располажу у стварање предузећа које може бити конкурентно и самоодрживо. Наравно ти људи су били – и јесу – огорчени. Они су огорчени јер иако користе памет, домишљатост, напоран рад и личну репутацију у свом пословању, морају пословати у регулаторној средини која обично не успијева да одговори ни на једну од ових позитивних карактеристика. Они се стално суочавају са бирократијом која не разумије ни оно што је у њеном интересу. Бирократија која блокира економски развој и инвестиције.

Има једна сцена у чудесном филму Роберта Болта "Човјек за сва годишња доба", у којем Тхомас Мор пита чамџију колико ће коштати вожња Темзом. А чамџија одговора "Четири пенија

узводно и два пенија низводно". Канцелар је затим примјетио, "Али закон каже да за исту даљину морате наплаћивати фиксну цијену". А на то је чамџија одговорио, "Они који пишу законе не знају ништа о плими и осеки."

Они који сада у БиХ израђују привредне прописе, као резултат развоја Булдожер иницијативе, напокон су се нашли у дијалогу са оним људима који морају да раде и остварују приходе у складу са тим прописима.

Систем је тек почео са радом. Проћи ће неко вријеме прије него што донесе корист на цијелој територији земље. Јуче су власти представиле своје Јединице за хитну реформу, а то су мали тимови младих државних службеника који су изабрани испред својих одјела да директно извјештавају премијере и прате Булдожер приједлоге током цијелог поступка усвајања у влади, парламентарне процедуре до самог доношења. Сада су успостављени сви неопходни елементи за ефикасан и брз рад цјелокупног Булдожер система.

Још једна ствар који бих желио истаћи овог јутра јесте да наш ријечник говори само пола приче. Ми "рачишћавамо ствари" или правимо "ломачу"; ми "булдожером крчимо пут" и "отклањамо препреке". Ипак не смијемо заборавити да се енергија која је употријебљена за растављање неодговарајућег система привредних прописа који су постојали у БиХ мора примјенити и у успостављању ефикасне замјене за тај систем.

Морамо и градити и отклањати. Морамо стварати и уништавати.

Управо зато су и друге двије теме које су предмет расправе на овој конференцији тако прикладне. Регионалне развојне агенције и иницијативе које су подузете да би се унаприједило образовање и оспособљавање да одговарају потребама економије у којој се снага пословања све више и више ослобађа.

Као и булдожер, Регионалне развојне агенције су створења тржишта – то је извор њихове снаге. Оне су средства која се сада могу користити пословни људи и локалне власти да би се

оптимално искористила природна синергија економских фактора – задруге, пословне информације у вези са инфраструктурним пројектима и развој тржишта су три области којих се могу присјетити. Ова синергија мора бити искоришћена ако се БиХ намјерава развити, а може бити ефикасно искоришћена само у тржишним условима. Бирократе могу само нагађати на примјер о синергији која постоји или не постоји између мљекарских фарми. Сточари неће нагађати, сточари ће брзо и стручно указати на ову синергију и знаће како да је искористе. Исто се односи на читав спектар привредних активности. Тржиште ће сигурно идентификовати шта је потребно. Регионалне развојне агенције могу то омогућити и реаговати на та сазнања.

Регионалне развојне агенције нуде још један форум за непроцјењиво вриједан дијалог између привреде и политике по примјеру Булдожера који се мора даље ширити и развијати.

Свака политичка странка каже да жели економски опоравак. Али чињеница да нешто желите не мора значити и да знате како да то постигнете. Људи који знају како да обезбједе економски опоравак су исти они људи који знају како да повећају продуктивност, побољшају рокове испоруке, одрже ниске цијене и висок степен задовољства клијената и исплаћују плаћу сваки мјесец. Привредници представљају предводницу економског опоравка, а политичари игноришу ту чињеницу на своју штету, и штету земље.

Стога политичке структуре треба да додају свом програму, идеје, стандарде, тежње и технике рада предузећа – посебно малих и средњих предузећа који сада почињу да попуњавају празнину насталу након структуралног распада застарјеле тешке базне индустрије Босне и Херцеговине. Регионалне развојне агенције нуде идеалан форум за то. А обим активности и утицај иницијатива регионалних развојних агенција имају непроцјењиву предност тиме што су непосредне – ове агенције се налазе довољно близу да омогуће лак приступ и покривају географска подручја довољно велика да учине значајним њихове активности.

Један од најбољих аспеката мог посла је прилика да путујем широм земље да би се сусрео са директорима творница, власницима малих предузећа и привредницима те разговори са њима о томе шта желе и шта им треба – од међународне заједнице или локалних власти – да би урадили оно што сматрају да је неопходно. Једна ствар која ме запањила је да они скоро никада не праве неке уопштене примједбе; уствари су често прилично дарежљиви приликом процјене рада својих општина или министарства које се баве одређеним привредним сектором. Они ће вам рећи да локалне власти раде ово или оно прилично добро – и указаће прецизно на пропис који ствара проблем њиховим привредним активностима, који спречава раст њихових фирми онако брзо или ефикасно као што би то они хтјели. Они су прихватили овакав одмјерени приступ јер вођење успјешних привредних предузећа обухвата јасно расуђивање и објективне анализе – општи коментари не успијевају; они не представљају ефикасан начин рјешавања проблема.

Једно питање које се повремено јавља на мојим састанцима са привредницима је неодговарајуће стручно образовање у Босни и Херцеговини. То није споредно питање. То је суштинско питање. До сада се у БиХ радна снага није оспособљавала тако да испуњава тренутне захтјеве слободног тржишта.

То представља страшан недостатак за напоре ове земље да буде конкурентна у регионалној (а да не говоримо о свјетској) економији.

Стручно образовање у овој земљи је данас у великој мјери процес базиран на уџбеницима и није озбиљно интегрисано у свијет праве привреде – практично не постоји програм за приправнички рад, а практични рад је ограничен у обиму и корисности. Свијет чисто академског образовања гледа подсмјешљиво на привредни сектор о којем зависи просперитет ове земље (а и приход универзитетских професора). У мојој земљи су претходне генерације схватиле опасности такве врсте бесмисленог снобовског односа када су увидјели да универзитети у другим земљама обучавају талентоване директоре и изумитеље

док су у нашем високошколском сектору практичне дисциплине још увијек биле врло мало цијењене.

Синдикати, који су у другим земљама имали најистакнутије мјесто у програму обуке и додатне обуке, су у БиХ углавном искључени из ових активности. Владе, које би их требале користити као вриједно средство, их избјегавају, а до сада нису успјели наћи продуктиван кутак у привредној структури малих и средњих предузећа која је у оснивању.

Други говорници ће се бавити неким детаљима питања којим се треба позабавити да би се максимално искористила сврха регионалних развојних агенција и отпочело реструктурисање које је очајнички потребно у сектору стручног образовања. Оно што могу рећи је да је сада, или ће ускоро бити, углавном изграђена цјелокупна структура у оквиру које ће се ови догађаји одвијати. Изграђена је на темељима предузетничког динамизма којег БиХ има у изобиљу. А унапријеђена је у дијалогу између привреде и политике, а најбољи примјер је булдожер процес. А кров се сада почиње назирати у виду зачетка динамичног и праведног система за стицање богатства.

Хвала вам